

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОПОВА АЛЛА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 338.45: 658.15

**УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ МЕХАНІЗМОМ ВЕЛИКОГО
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Запоріжжя – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор,
МЕТЕЛЕНКО Наталя Георгіївна,
Запорізький національний університет Інженерний
інститут
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
АНДРУШКІВ Богдан Миколайович,
Тернопільський національний технічний університет
ім. Івана Пулюя МОН України,
завідувач кафедри управління інноваційною
діяльністю та сферою послуг

доктор економічних наук, професор,
ГОЛОВКОВА Людмила Степанівна,
Дніпровський національний університет залізничного
транспорту імені академіка В. Лазаряна,
завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки

Захист дисертації відбудеться «16» грудня 2019 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.01 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського 70-б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського 70-б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «15» листопада 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. І. Трохимець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ефективність економічної системи залежить не тільки від стану та рівня розвитку її окремих елементів, але й від співвідношення форм і методів їх поєднання, зв'язків і взаємовпливу. В умовах сьогодення промислові підприємства, як суб'єкти господарювання і підприємництва, складають фундамент національної економіки. Сучасний стан як світової, так і економіки України, вимагає від вітчизняних підприємств своєчасного застосування існуючих внутрішніх можливостей та врахування зовнішніх (на мезо-, макро- та глобальному рівнях) чинників впливу з тим, щоб здійснювати ефективну діяльність. Відтак актуальною проблемою є дослідження економічного механізму, за яким функціонують промислові підприємства, а також передумов забезпечення їх фінансової стійкості і безпеки шляхом управління вказаним механізмом. Особлива увага з цього приводу має бути приділена великим промисловим підприємствам, які за статусом є бюджетоформуєчими, оскільки саме в цих господарських одиницях є функціонал для побудови найбільш досконалих механізмів управління.

Розробці та дослідженню проблем і особливостей формування механізму функціонування підприємств з точки зору організаційної, економічної та фінансової складових і також побудови теоретичних засад вказаних категорій приділено значну увагу такими відомими вченими, як Л. Абалкін, Б. Андрушків, О. Богушко, С. Бочаров, Н. Брюховецька, І. Бушмін, Т. Владімірова, В. Герасимчук, Л. Головова, М. Грещак, О. Коваленко, П. Круш, А. Кульман, Л. Лозовський, Н. Метеленко, С. Мочерний, Т. Нікітіна, Б. Райзберг, Р. Сайфулін, Г. Семенов, І. Цигилик, А. Шегда та інші.

Теоретичні і практичні питання економічної (фінансово-економічної) безпеки держави, регіонів, окремих підприємств і суб'єктів господарювання досліджували такі вітчизняні вчені, як О. Барановський, В. Бурцев, Т. Васильців, В. Геєць, В. Глущенко, К. Горячева, А. Єпіфанов, М. Єрмошенко, Н. Метеленко, О. Покатаєва, С. Покропивний, В. Пономарьов, С. Салига та інші.

Не зважаючи на багатогранність і варіативність наукових досліджень, дотепер формування цілісної теоретично-методологічної системи з побудови економічного механізму великих промислових підприємств, який забезпечує фінансову безпеку підприємства, і при цьому у повній мірі враховує вимоги міжнародних стандартів ISO, діючого законодавства (податкового, в тому числі), не завершене та перебуває на стадії постійного удосконалення. Більше того, динамічний характер економічних процесів та складні умови невизначеності, в яких функціонують вітчизняні суб'єкти господарювання, потребують обґрунтування нових наукових поглядів, поглиблення розуміння базових категорій та постійного моніторингу економічного механізму промислових підприємств з позиції та в контексті фінансової безпеки, що і зумовлює актуальність теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики науково-дослідних робіт Класичного приватного університету «Формування механізмів стабілізації функціонування промислових підприємств на засадах антикризового управління» (номер державної реєстрації 0116U000799) та Запорізького національного університету, Інженерного інституту «Теоретичні, методологічні та організаційно-правові засади фінансового управління підприємницькими структурами (за видами економічної діяльності)» (номер державної реєстрації 0118U001091). Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні науково-методичного підходу до управління економічним механізмом великого промислового підприємства (далі ЕМВПП) за складовою фінансової безпеки.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення управління економічним механізмом великого промислового підприємства в контексті фінансової безпеки.

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі завдання:

- розвинути основи теорії управління підприємствами як соціально та економічно відповідальних одиниць ринкової економіки;
- систематизувати складові економічного механізму великого промислового підприємства;
- розвинути концептуальні основи управління ЕМВПП в контексті фінансової безпеки;
- встановити взаємозв'язок чинників впливу на ЕМВПП на макро- та мікрорівнях;
- удосконалити методичний підхід до управління ЕМВПП за складовою фінансової безпеки;
- науково обґрунтувати механізм побудови інтегрального показника «фінансової стійкості ЕМВПП» з урахуванням режимів функціонування підприємства;
- розвинути податкову підсистему ЕМВПП у напрямку удосконалення механізму адміністрування;
- розвинути положення екологічної політики держави у напрямку екологізації діяльності великих промислових підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси управління економічним механізмом великого промислового підприємства в контексті фінансової безпеки.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні підходи до удосконалення управління економічним механізмом великого промислового підприємства в контексті фінансової безпеки.

Методи дослідження. В дисертаційній роботі, в якості методологічної основи, використано сукупність загальнонаукових, спеціальних і прикладних методів дослідження: *діалектичний метод наукового пізнання, аналізу і*

синтезу – при дослідженні і обґрунтуванні сутності понять та при визначенні ознак великих платників податків (підрозділи 1.1, 1.2), *порівняльно-історичний метод (компаративний аналіз)* – для дослідження етапів еволюції економічного механізму підприємства (підрозділ 1.2); *системного аналізу та формалізації складних структур* – для визначення особливостей стратегій розвитку України задля забезпечення фінансової безпеки (розділи 2.1, 2.2); *статистично-економічний і метод моніторингу* – для дослідження динаміки розвитку національної економіки і її визначальної галузі – промисловості; виявлення тенденцій і структурних змін в промисловості і машинобудівній галузі (підрозділи 2.1, 2.2), а також результатів впливу зовнішніх чинників на вітчизняні великі промислові підприємства і оцінки їх фінансової безпеки (підрозділи 2.1, 2.2), *метод експертних оцінок та економіко-математичного моделювання, багатofакторного і трендового аналізу* – при дослідженні фінансово-економічних показників діяльності великих промислових підприємств (підрозділи 2.4, 3.1); *табличний і графічний методи* – для візуалізації і наочності отриманих результатів досліджень (розділи 1-3); *абстрактно-логічний метод* для теоретичних узагальнень, формування висновків за результатами проведеного дослідження та формулювання пропозицій щодо вдосконалення: (1) економічного механізму великого промислового підприємства з метою забезпечення його фінансової безпеки, (2) норм діючого (в т.ч. податкового) законодавства (розділи 1-3).

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, законодавчі і нормативно-правові акти України, методичні рекомендації органів влади, нормативні акти та статистичні матеріали Державної служби статистики України, статистичні і аналітичні матеріали Світового банку, дослідницькі та аналітично-інформаційні матеріали рейтингових агентств, висновки експертів і фахівців різних галузей господарства країни, інтернет-ресурси, звітність великих промислових підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних і науково-методичних положень щодо удосконалення управління економічним механізмом великого промислового підприємства в контексті фінансової безпеки. Основні положення, які відображають наукову новизну дослідження та виносяться на захист, такі:

удосконалено:

– методологічне підґрунтя реалізації Концепції управління ЕМВПП в контексті фінансової безпеки, яке, на відміну від існуючого, включає організаційно-управлінську складову, що ґрунтується на дивізіональній структурі з елементами структур едхократичних або партисипативних типів; орієнтується на розкриття цілісності об'єкта та механізмів, що його забезпечують через розробку та коригування Стратегічного плану розвитку з обов'язковими ключовими елементами, в яких враховано інтереси держави та бізнес-інтереси великого промислового підприємства; включає два блоки

базових управлінських принципів, відповідно до яких вирішується триєдине наукове завдання управління ЕМВПП в підсистемі «інформаційна компонента (через економічну діагностику) – консолідація капіталу – податкова складова», що виступає каталізатором фінансової безпеки;

– підхід до ідентифікації передумов і наслідків деградації промисловості України, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на обмеженому використанні показника ВВП у поточних, постійних цінах, у цінах та паритетах купівельної спроможності; спрямований на запровадження механізму, орієнтованого на державний контроль, регулювання, координацію, підтримку і збереження кожного великого промислового підприємства не залежно від форми власності; враховує багатопараметричний аналіз промисловості в контексті фінансової безпеки;

– механізм оцінювання та структуровано систему індикаторів впливу на фінансово-економічну безпеку промисловості в площині законодавчо-нормативного регулювання в Україні, що, на відміну від існуючих, базується на принципах репрезентативності та достовірності; включає виробничу, фінансову, енергетичну, демографічну та соціальну складові, дієвість яких обчислюється визначеними індикаторами; враховує акти законодавчо-нормативного регулювання та націлений на їх приведення до умов сьогодення;

– науково-методичний підхід до управління ЕМВПП за складовою фінансової безпеки, який, на відміну від існуючих, є багатокритеріальною задачею, ґрунтується на принципах максимальної інформативності та допустимої мультиколеніарності; включає модель порівняльної рейтингової оцінки; враховує режими функціонування підприємства та структурно-логічну послідовність стадій формування внутрішнього рейтингу підприємства; базується на моделюванні інтегрального показника «фінансової стійкості ЕМВПП» та є універсальним для «великих промислових підприємств» – «великих платників податків» будь-якої галузі;

– науково-організаційний підхід до систематизації заходів з удосконалення податкової підсистеми ЕМВПП («великих платників податків»), який, на відміну від існуючих, ґрунтується на механізмі податкового контролінгу; передбачає упорядкування законодавчих норм, спрямованих на оптимізацію моделі оподаткування прибутку, моделі солідарної відповідальності платників податків, регулювання трансфертного ціноутворення, забезпечення професійного підходу у веденні бізнесу; враховує виконання на законодавчому рівні принципу стабільності податкового законодавства шляхом введення мораторію на внесення змін до Податкового кодексу України на визначений період;

– науково-практичний підхід до побудови еколого-економічної моделі розвитку ЕМВПП в контексті фінансової безпеки, який, на відміну від існуючих, включає організаційно – правову складову (удосконалення законодавчої та нормативно – правової бази екологічної політики держави та

справляння екологічного податку і механізму притягнення порушників до відповідальності); техніко – екологічну складову (стимулювання виробництва екологічного устаткування та впровадження новітніх екозбалансованих технологій); соціально – економічну складову (формування промислово-екологічної та загальнодержавної корпоративної культури у контексті фінансової безпеки) та орієнтований на розробку Національної екологічної довгострокової стратегії України на період до 2040 р.

набули подальшого розвитку:

– змістовне наповнення понять «велике підприємство» та «великий платник податків», яке, на відміну від існуючих, ототожнює їх незалежно від будь-якої форми власності тому, що власність створює унікальне соціальне середовище, в якому функціонує суспільне виробництво та діють підприємства різних видів на основі володіння, користування та розпорядження майном; розглядається як юридична особа або постійне представництво нерезидента на території України, показники якої за звітний період, відповідають щонайменше двом із наведених критеріїв: балансова вартість активів – понад 20 мільйонів євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – понад 40 мільйонів євро, середня кількість працівників – понад 250 осіб; діяльність якого є прозорою для реалізації державної політики планування податкових платежів до бюджетів різних рівнів, а власне об'єкт є значимим для національної економіки та гарантом її фінансової безпеки;

– понятійна сутність категорії «економічний механізм великого промислового підприємства», яка розглядається як система видів і форм власності, методів ведення господарства, форм управління, інструментів і важелів регулювання, які визначаються об'єктивними і суб'єктивними умовами історичного етапу розвитку держави, існують для забезпечення ефективного функціонування «великих підприємств» і одночасно – це комплекс способів функціонування «великого підприємства» як соціально-економічної системи;

– теоретико-методичні основи побудови конструкції ЕМВПП як системи, яка, на відміну від існуючих, характеризується такими системними ознаками: забезпечує зовнішні зв'язки останнього і створює відповідні умови отримання доходу, його принципи цілком визначаються особливостями господарського механізму суспільства, механізм спрямований на розвиток виробничих відносин усередині підприємства і його принципи обумовлені особливостями виробничих відносин на підприємстві; конструкція структурно-логічної моделі ЕМВПП доповнена невід'ємними стратегічними складовими: економічна діагностика, механізм консолідації капіталу та податкова підсистема, що взаємодіє з підсистемами забезпечення і функціональними підсистемами.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані теоретичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних методик і рекомендацій щодо управління економічним механізмом великих промислових підприємств в контексті фінансової безпеки.

Наукові результати, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження пройшли апробацію та прийняті до використання й впровадження. Зокрема на ПрАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» при впровадженні моделі управління економічним механізмом підприємства та моделюванні інтегрального показника фінансової стійкості (довідка № 64/1 від 07.05.2019 р.); в роботі Районної адміністрації Запорізької міської ради по Вознесенівському району при формуванні пропозицій щодо планів розвитку територіальних громад, державної підтримки підприємств галузі машинобудування в регіоні з огляду на їх екологічне, інноваційне та соціальне значення (довідка № 03/01-33/0609 від 09.02.2019 р.); в Запорізькому управлінні Офісу великих платників податків ДФС при формуванні пропозицій щодо внесення змін до Податкового кодексу України та врегулювання взаємовідносин з великими платниками податків – великими промисловими підприємствами (довідка № 28-10-47-03 від 16.04.2019 р.).

Результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Стратегія підприємства», «Фінансовий аналіз» (довідка № 06-18 від 27.02.2018 р.) та Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій при викладанні лекційних та практичних занять з дисциплін «Податковий менеджмент», «Податки і фіскальна політика», «Податкове рахівництво», «Моніторинг податкових ризиків» (довідка № 79-1/19 від 02.04.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібно виконаною працею, в якій викладено авторський підхід до управління економічним механізмом великих промислових підприємств в контексті фінансової безпеки. Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті результати, які належать автору особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційної роботи виголошено та обговорено на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: V Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Формування механізмів управління якістю та підвищення конкурентоспроможності підприємств» (27 березня 2014 р., Дніпропетровськ); Міжнародній науково-практичній конференції «Україна – Польща: діалог культур в контексті євроінтеграції» (25-27 вересня 2014 р., Запоріжжя); I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки» (21 квітня 2017 р., Ужгород); Міжнародній практичній конференції «Суспільство, релігія, культура, наука, техніка, освіта, економіка в умовах новітніх глобальних викликів для України і Польщі» (21-23 вересня 2017 р., Запоріжжя); III Міжнародній науково-практичній конференції «Удосконалення обліку, контролю, аудиту та оподаткування в сучасних умовах інтеграційних процесів у світовій економіці» (18-19 квітня 2018 р., Ужгород).

Публікації. За результатами дисертації опубліковано 14 наукових праць загальним обсягом 5,92 друк. арк. (з яких 5,62 друк. арк. належить особисто автору), у тому числі: 2 публікації – у вітчизняних колективних монографіях, 7 статей – у наукових фахових виданнях України, 5 тез доповідей за матеріалами конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний текст дисертації викладено на 175 сторінках комп'ютерного набору. Робота містить 37 таблиць, 20 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 291 сторінку. Список використаних джерел налічує 210 найменувань і розміщений на 24 сторінках, 26 додатків розміщено на 27 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, зазначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; вказано особистий внесок здобувача, наведено дані про апробацію та публікації.

У першому розділі «**Теоретичні та методологічні основи управління економічним механізмом підприємства в контексті фінансової безпеки**» визначено сутність понять «велике підприємство» та «великий платник податків»; обґрунтовано структурно-логічну модель економічного механізму великого промислового підприємства та запропоновано Концепцію управління ЕМВПП в контексті фінансової безпеки; визначено базові організаційно-управлінські принципи ефективного функціонування ЕМВПП, методологічні аспекти та етапи реалізації Концепції управління ЕМВПП в контексті фінансової безпеки.

Доведено, що множинність підходів при класифікації бюджетовизначальних підприємств обумовлює неспівставність кількості «великих платників податків» (за критеріями ПКУ) з кількістю великих суб'єктів підприємництва (за унормуванням ГКУ) та несе ризики як на рівні ведення господарської діяльності підприємств, так і в площині статистичних спостережень, на базі яких здійснюється аналіз стану економіки країни та розробка стратегій її розвитку. Обґрунтована необхідність здійснення загально-правової уніфікації критеріальних умов у відповідності до класифікації видів підприємств за розмірами, що відповідає Директиві 2013/34/ЄС Європейського парламенту та Ради і загальній європейській практиці.

На основі узагальнення теоретичних положень економічної науки, виділено етапи еволюції економічного механізму та їх характерні риси, систематизовано передумови та наслідки неефективності економічного механізму перехідного еволюційного етапу. Визначено системні ознаки економічного механізму великого підприємства: він забезпечує зовнішні зв'язки останнього і створює відповідні умови отримання доходу, при цьому,

його принципи цілком визначаються особливостями господарського механізму суспільства (домінуючою формою власності на засоби виробництва, існуючими системами ціноутворення, оподаткування, планування тощо); цей механізм спрямований на розвиток виробничих відносин усередині підприємства і в даному випадку його принципи обумовлені особливостями виробничих відносин на підприємстві.

Обґрунтовано структурно-логічну модель «економічного механізму великого промислового підприємства» (рис. 1). Він включає такі стратегічні складові, як економічна діагностика, механізм консолідації капіталу та податкова підсистема фінансової безпеки, що включає механізм взаємодії з підсистемами забезпечення та механізм взаємодії з функціональними підсистемами (за обов'язкової умови ефективного функціонування такої компоненти, як інформаційне забезпечення), що дозволило запропонувати концепцію управління ЕМВПП в контексті фінансової безпеки.

Рис. 1. Структурно-логічна модель «економічного механізму великого промислового підприємства»

Теоретичні основи управління економічним механізмом підприємства в контексті фінансової безпеки є підґрунтям для розробки методичних підходів до визначення та оцінки впливу зовнішніх чинників на фінансову безпеку великих промислових підприємств.

У другому розділі «**Методичні підходи до визначення та оцінка впливу зовнішніх чинників на фінансову безпеку великих промислових підприємств**» здійснено моніторинг стану та досліджено тенденції розвитку економіки України у глобальному ринковому середовищі; здійснений багатопараметричний аналіз стану промисловості України в контексті фінансової безпеки; обґрунтовано методичні складові та індикатори фінансово-економічної безпеки промисловості; досліджено ефективність економічного механізму великих промислових підприємств машинобудування Запорізької області та запропоновано методику управління ЕМВПІ за складовою фінансової безпеки.

У дисертації на підставі даних Світового банку (табл. 1) обґрунтовано висновки щодо наявності стійкої негативної динаміки за показником загального обсягу ВВП в Україні, розмір якого у 2017 р. був на 38,8% меншим порівняно з 2013 р. та значної його відмінності – в десятки разів у порівнянні з розвинутими країнами світу.

Таблиця 1

Показники загального обсягу ВВП в окремих країнах світу у поточних цінах за даними Світового банку, млрд. дол. США

Країна	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Україна	175,8	183,3	133,5	91,0	93,3	112,2
Великобританія	2662,1	2739,8	3022,8	2885,6	2650,9	2622,4
Італія	2073,0	2130,5	2151,7	1830,9	1859,4	1935,0
Німеччина	3544,0	3753,0	3890,6	3375,6	3477,8	3677,4
Франція	2683,8	2811,1	2849,0	2434,0	2465,0	2583,0
Канада	1824,0	1843,0	1793,0	1553,0	1530,0	1653,0
США	16160,0	16691,5	17042,8	18120,7	18625,0	19390,6
Японія	6203,2	5155,7	4850,4	4395,0	4949,3	4872,1
Швеція	543,9	578,7	573,8	497,9	514,5	538,0
Польща	500,3	524,2	545,2	477,3	471,4	534,5
Російська федерація	2210,3	2297,1	2063,7	1368,4	1285,0	1577,5
КНР	8561,0	9607,0	10482,4	11064,7	11191,0	12237,7

Аналіз результатів досліджень зіставлення показника ВВП в розрахунку на одну особу, як найбільш об'єктивного узагальнюючого показника порівняльної оцінки, також показує значне відставання України від багатьох країн світу з високорозвиненою економікою. У 2013 р. цей показник в Україні становив 4,0 тис. дол. США, у 2017 р. – 2,64 тис. дол. США, що в 15 – 25 разів менше, ніж у Франції, Великобританії, Німеччині, Канаді, США, Норвегії, інш.

Багатопараметричний аналіз промисловості в контексті фінансової безпеки дозволив виділити передумови та наслідки деградації промисловості

України, до яких віднесено: негативні зрушення в структурі реалізованої продукції; низький рівень рентабельності операційної діяльності; нестача (відсутність) фінансових ресурсів для капітальних вкладень на проведення оновлення, переоснащення основних засобів виробництва; суттєва частка збиткових підприємств впродовж тривалого періоду; застосування урядових заходів держави, спрямованих на поглиблення проблем у вітчизняному сільгоспмашинобудуванні, що обумовило широку експансію імпортової техніки і товарів іноземного виробництва; низький рівень впровадження інновацій у промислове виробництво; відсутність джерел фінансування інноваційного розвитку промисловості; відсутність підтримки інноваційного розвитку підприємств промисловості з боку органів місцевого самоврядування; наднизький рівень наукоємності та орієнтація на залучення іноземних науковців; низька частка експорту складної, новітньої продукції з високою доданою вартістю з України та висока частка експорту дешевих сировинних товарів і продуктів з низьким ступенем обробки; нестача професійних робітників; зниження, практично у два рази, кількості великих промислових підприємств та кількості найманих на них працівників.

Обґрунтована необхідність визначення, постійного аналізу і контролю порогових значень індикаторів економічної безпеки, що забезпечують своєчасне прийняття управлінських рішень із запобігання та попередження реальних і потенційних загроз економічним інтересам країни у відповідних складових безпеки: *виробничої безпеки* (у застосовуваній методології нарахування амортизації); *енергетичної безпеки* (у декларативності окремих положень Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»); *демографічної і соціальної безпеки* (у відсутності в країні Національної програми демографічної безпеки, реалізація якої мала б зупинити поглиблення демографічної кризи через запобігання багатомільйонному зменшенню кількості зайнятих трудовою діяльністю працівників у промисловості). За результатами дослідження обґрунтовано механізм оцінювання та систему індикаторів впливу на фінансово-економічну безпеку промисловості в площині законодавчо-нормативного регулювання в Україні.

Результати дослідження ефективності економічного механізму великих підприємств машинобудування Запорізької області доводять таке: спостерігається посилення руйнівної дії на діяльність великих промислових підприємств Запорізької області впливу зовнішніх факторів державного або макрорівня, світового або глобального рівня, що проявляється через зміну структури реалізованої промислової продукції – підвищення частки відносно дешевої сировинної продукції з низькою доданою вартістю і значне зниження частки високотехнологічної економічно вигідної продукції з високою доданою вартістю; низький рівень рентабельності операційної діяльності; збитковість промислового виробництва; девальвацію національної грошової одиниці.

Узагальнюючи експертну діагностику ефективності економічного механізму функціонування «великих платників податків» машинобудівної галузі Запорізької області (вибірково), встановлено: бюджетотворюючі

підприємства Запорізької області потерпають від нестачі власних фінансових ресурсів; ринкові позиції підприємств на товарному ринку не стабільні; цінова політика підприємств, в результаті впливу попереднього чинника, не дозволяє сформувати достатній рівень рентабельності; зміни у фінансово-господарському стані свідчать про тяжіння до фінансової кризи; структура капіталу має тенденцію до зростання питомої ваги фінансових зобов'язань; збитковість впродовж тривалого періоду є передумовою втрати вартості майна та руху до банкрутства.

Закладено теоретичне підґрунтя методики управління ЕМВПП за складовою фінансової безпеки, яким є процес моделювання інтегральних оцінок за методикою рангового рейтингування, структурно-логічна послідовність якої ґрунтується на теорії адитивної цінності, принципах максимальної інформативності та допустимої мультиколеніарності, моделі порівняльної рейтингової оцінки та формуванні «Бази знань».

Встановлені режими функціонування підприємства окреслюють межі коливання інтегрального показника в залежності від рівня фінансової безпеки ЕМВПП, що формується відповідно до характерних ознак стану «великого промислового підприємства»; оцінювання вагомості показників (індикаторів) та їх групування в інтегральний показник в залежності від цілі управління передбачає використання процесу експертного оцінювання та є універсальним для «великих промислових підприємств» – «великих платників податків» будь-якої галузі.

Виділені методичні підходи до управління ЕМВПП. Моніторинг стану економіки держави та багатопараметричний аналіз промисловості України і Запорізької області підтверджують необхідність удосконалення управління економічним механізмом «великих промислових підприємств» – «великих платників податків» в контексті фінансової безпеки.

У розділі 3 «Удосконалення управління економічним механізмом великого промислового підприємства в контексті фінансової безпеки» удосконалено підсистему інформаційно-аналітичного забезпечення ЕМВПП за запропонованою методикою; виділено системні перешкоди та наслідки і систематизовано заходи з удосконалення податкової підсистеми ЕМВПП; розроблено комплексний підхід до побудови еколого-економічної моделі розвитку ЕМВПП у складі податкової підсистеми в контексті фінансової безпеки.

У відповідності до структурно-логічної послідовності методики управління ЕМВПП за складовою фінансової безпеки, здійснено розрахунки індикаторів для великих промислових підприємств ПАТ «Мотор Січ», ПрАТ «Запоріжтрансформатор», ПрАТ «Запорізький електровозоремонтний завод» та ПрАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»; для побудови інтегрального показника «*фінансової стійкості ЕМВПП*» експертним методом відібрано коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності, коефіцієнт фінансової автономії, показник фінансового левериджу, коефіцієнт Бівера; наведено аргументацію вибору показників, що мають найвищу вагомість (0,4 та 0,3),

встановлено нормативні значення фінансових показників та їх вагові коефіцієнти. Акцентовано увагу на тому, що запропонована розрахункова модель порівняльної рейтингової оцінки фінансової стійкості ЕМВПП є універсальною та дозволяє формувати інтегральний показник із запропонованих систем оцінних показників (індикаторів) у залежності від цілі управління. За потребою система показників (індикаторів) може бути розширена або видозмінена.

З'ясовано, що стратегічною системною перешкодою при формуванні податкової культури у взаємовідносинах між «великими платниками податків» та контролюючими органами (ДПС України), яка негативно впливає на податкову підсистему ЕМВПП, є стресове ведення бізнесу щодо питань оприлюднення і набрання чинності законодавчих актів України; виокремлено такі системні перешкоди: модель оподаткування прибутку підприємства; вітчизняна модель солідарної відповідальності платників податків; регулювання відносин у сфері трансфертного ціноутворення; непрофесійний підхід у веденні бізнесу. Здійснено аналіз хронології оприлюднення і набрання чинності законодавчих актів України, що стосуються функціонування економічного механізму «великих платників податків» та заходів з оптимізації податкової підсистеми економічного механізму «великих промислових підприємств» – «великих платників податків» (табл. 2).

Обґрунтовано необхідність системного підходу до забезпечення відповідного рівня екологічної безпеки в регіоні через системну роботу у напрямку пошуку шляхів техніко-технологічного удосконалення виробництва задля захисту довкілля та забезпечення сумлінного справляння ресурсних платежів виробниками продукції. За результатами статистичного обстеження витрат на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі за його забруднення; динаміки надходжень екологічного податку, сплаченого великими платниками Запорізького регіону, обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства в напрямку екологізації діяльності промислових підприємств (табл. 3).

Обґрунтовано пропозиції щодо розробки нової *Національної екологічної довгострокової стратегії України на період до 2040 р.* (далі – *Стратегія*). В Стратегії в повній мірі мають бути закріплені такі змістовні складові: принципи оподаткування, на яких ґрунтується вирішення триєдиної задачі податкової політики «вітчизняний досвід управління – зарубіжний досвід – державне управління» та організаційно-управлінські принципи ефективного функціонування ЕМВПП; підходи до забезпечення стану екологічної безпеки в країні; концепція екологічного оподаткування, що спрямована на вирішення триєдиної науково-виробничої задачі в контексті фінансової безпеки – «стимулююче адміністрування екологічного податку та справляння екологічних платежів – раціональне використання навколишнього середовища – інноваційний розвиток техніко – технологічного потенціалу «великих промислових підприємств» – «великих платників податків»»; спеціальний інженерно – інноваційний розділ Стратегії.

Таблиця 2

Систематизація заходів з оптимізації податкової підсистеми економічного механізму «великих промислових підприємств» – «великих платників податків»

№	Системні перешкоди	Наслідки	Напрями оптимізації податкової підсистеми ЕМВПП
1	Стресове ведення бізнесу	Зростання ймовірності допущення податкових помилок і порушень вимог законодавства, що обумовлює донарахування штрафних санкцій та впливає на фінансово-економічну безпеку підприємства	Відповідне налаштування всіх складових ЕМВПП та забезпечення їх ефективної взаємодії, що знизить податкові ризики до їх мінімального рівня, обумовить прийняття високопрофесійних інноваційних рішень та гарантуватиме податкову безпеку підприємству (<i>мікрорівень</i>)
2	Модель оподаткування прибутку підприємства (необхідність коригування фінансового результату на податкові різниці; необхідність ведення окремого обліку податкової амортизації; проблеми з перенесенням збитків тощо)	Обтяжливість у веденні обліку; необхідність ведення 2-х видів обліку (податкового і бухгалтерського); висока ймовірність допущення платником податкових помилок	Запровадження податку на виведений капітал (можливо, з умовою введення певних запобіжників на час перехідного періоду) (<i>макрорівень</i>)
3	Вітчизняна (неофіційна) модель солідарної відповідальності платників податків	Збільшення витрат часу на адміністрування ПДВ; відмова у праві платника на податковий кредит з ПДВ, а також необхідність відволікання обігових коштів на незаплановане поповнення електронного рахунку у разі некоректної податкової поведінки контрагента; підвищення ймовірності донарахування платнику контролюючими органами грошових зобов'язань у разі встановлення дефектності документів контрагентів	Встановлення на законодавчому рівні процедури обов'язкового блокування дефектних податкових накладних на етапі їх реєстрації в Єдиному реєстрі та запровадження відповідної норми, за якою зареєстрована податкова накладна безумовно надає право на податковий кредит (<i>макрорівень</i>). В перспективі - розробка питання стосовно доцільності застосування в Україні податку на додану вартість односторонньої дії (<i>макрорівень</i>). Удосконалення і модернізація технічного і програмного забезпечення, що використовуються підприємствами і контролюючими органами (<i>мікрорівень; макрорівень</i>)
4	Регулювання відносин у сфері трансфертного ціноутворення	Підвищення: ресурсно-інформаційного навантаження на підприємство задля забезпечення повноцінного документообігу стосовно контрольованих операцій та подальшого аналізу зібраної і задокументованої інформації; ймовірності донарахування платнику контролюючими органами грошових зобов'язань у разі допущення помилок у вигляді надвеликих за розміром штрафних санкцій	Приведення бізнес-процесів у відповідність до національного законодавства та вимог Організації економічного співробітництва та розвитку (<i>мікрорівень</i>). Комплексне і якісне супроводження зовнішньоекономічних контрольованих операцій з метою обґрунтування їх відповідності принципу «витягнутої руки» (в т. ч. через використання баз даних з фінансовою інформацією компаній (програми Орбіс, Руслана, Амадеус, Спарк)) (<i>мікрорівень</i>). Підвищення професійних компетенцій працівників, які відповідають за супроводження контрольованих операцій (<i>мікрорівень</i>)
5	Непрофесійний підхід у веденні бізнесу	Втрата виробничої, фінансової, репутаційної, іміджевої стійкості та перехід у стан фінансово-економічної небезпеки	Зміна стратегії і місії підприємства; побудова ефективної HR-стратегії на підприємстві (з обов'язковістю приділення уваги відповідній професійній підготовці працівників), підвищення рівня корпоративної культури з наголосом, особливо для великих підприємств, на їх соціальну відповідальність (<i>мікрорівень</i>)

Пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства в напрямку екологізації діяльності промислових підприємств

№	Назва законодавчого (нормативного) акта; примітка до діючої редакції	Запропонована редакція
1.	Податковий кодекс України; відповідна норма відсутня	Розділ VIII доповнити статтею 249 ¹ наступного змісту: «У разі відсутності у платника затверджених у встановленому порядку лімітів викидів, скидів та розміщення відходів чи допущення понадлімітних обсягів скидів та розміщення відходів податок обчислюється в установленому порядку у десятикратному розмірі»
2.	Норма щодо подання органами виконавчої влади з охорони навколишнього середовища до ДПС України інформації про встановлені суб'єктам господарювання ліміти викидів, скидів та розміщення відходів відсутня	У пункті 250.3 статті 250 Розділу VIII після слів «яким в установленому порядку видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування та розміщення відходів» додати слова «із зазначенням встановлених лімітів»
3.	Бюджетний кодекс України; 3.1. у відповідності до п. 16 ¹ ст. 29 розмір надходжень з екологічного податку до Державного бюджету визначений на рівні 45 відсотків від загальної суми; 3.2. у відповідності до п. 4 ¹ ст. 69 ¹ розмір надходжень з екологічного податку до місцевих бюджетів визначений на рівні 55 відсотків від загальної суми	До доходів загального фонду Державного бюджету України... належать: ... 16 ¹) 15 відсотків екологічного податку (в т.ч. екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення)... До надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів належать: ... 4 ¹) 85 відсотків екологічного податку ((в т.ч. екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення)...
4.	(П(С)БО 16 «Витрати»; не передбачений особливий порядок обліку екологічного податку	Абзац дев'ятий п. 18 викласти в наступній редакції: «До адміністративних витрат відносяться ...: податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі, крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг, та екологічного податку. Екологічний податок визнається витратами згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку "Екологічний податок»

Результатом впровадження такої програми є розробка еколого – економічної моделі розвитку ЕМВПІ машинобудування Запорізької області в контексті фінансової безпеки, яка передбачає консолідацію капіталу великих промислових підприємств, побудована у напрямку екологізації їх діяльності, що є підґрунтям залучення інвестицій і підвищення частки експорту з високою питомою вагою доданої вартості.

ВИСНОВКИ

Одержані результати дослідження надали змогу досягти поставленої мети й сформулювати такі основні висновки.

1. Розвинуто змістовне наповнення понять «велике підприємство» та «великий платник податків»: це підприємства, показники яких за звітний період, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – понад 20 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – понад 40 мільйонів євро, середня кількість

працівників – понад 250 осіб; господарська діяльність яких є прозорою для реалізації державної політики планування податкових платежів до бюджетів різних рівнів; для яких ототожнення понять «великі підприємства» та «великі платники податків» розповсюджується незалежно від будь-якої форми власності тому, що власність створює унікальне соціальне середовище, в якому функціонує суспільне виробництво та діють підприємства різних видів на основі володіння, користування та розпорядження майном; підприємства, що є значимими об'єктами національної економіки та гарантами її фінансової безпеки.

2. Уточнена сутність категорії «економічний механізм великого промислового підприємства», яка розглядається як система видів і форм власності, методів ведення господарства, форм управління, інструментів і важелів регулювання, які визначаються об'єктивними і суб'єктивними умовами історичного етапу розвитку держави, існують для забезпечення ефективного функціонування «великих підприємств» і одночасно – це комплекс способів функціонування «великого підприємства» як соціально-економічної системи.

3. Удосконалено конструкцію ЕМВПП як системи, що забезпечує зовнішні зв'язки і створює відповідні умови отримання доходу, її принципи визначаються особливостями господарського механізму суспільства, механізм спрямований на розвиток виробничих відносин усередині підприємства і принципи побудови обумовлені особливостями виробничих відносин на підприємстві та включає такі невід'ємні стратегічні складові: економічна діагностика, механізм консолідації капіталу та податкова підсистема, що безпосередньо взаємодіє з підсистемами забезпечення і функціональними підсистемами.

4. Розвинуто методологічне підґрунтя реалізації Концепції управління ЕМВПП в контексті фінансової безпеки, що включає: організаційно-управлінську складову; спрямована на розкриття цілісності об'єкта та механізмів, що його забезпечують, на виявлення типів зв'язків складного об'єкта та зведення їх у єдину теоретичну картину, практичною реалізацією якого є розробка та коригування програми в інтересах досягнення цілі – Стратегічного плану розвитку; включає базові організаційно-управлінські принципи, що поділяються на два блоки: загальні принципи та принципи організації управління; вирішує триєдине наукове завдання в підсистемі «інформаційна компонента – консолідація капіталу – податкова складова», що є каталізатором фінансової безпеки; процес унормування системи законодавчих, нормативно-правових та піднормативних актів регулювання діяльності великих промислових підприємств у напрямку забезпечення виробничої, фінансової і економічної стійкості.

5. Ідентифіковано передумови та наслідки деградації промисловості України, що ґрунтуються на моніторингу стану і тенденцій в економіці; обмеженому використанні показника ВВП у поточних, постійних цінах, цінах та паритетах купівельної спроможності; враховують багатопараметричний аналіз промисловості в контексті фінансової безпеки та орієнтовані на державний контроль, регулювання, координацію, підтримку і збереження

кожного великого промислового підприємства не залежно від форм власності заради відновлення і розвитку галузі й економіки країни в цілому.

6. Удосконалено механізм оцінювання та структуровано систему індикаторів впливу на фінансово-економічну безпеку промисловості, які ґрунтуються на принципах репрезентативності та достовірності, а механізм включає виробничу, фінансову, енергетичну, демографічну та соціальну складові і націлений на приведення до умов сьогодення актів законодавчо-нормативного регулювання.

7. Вирішено багатокритеріальну задачу управління ЕМВПП шляхом розробки методичного підходу до управління ЕМВПП, в основу якого покладено принципи максимальної інформативності та допустимої мультиколеніарності; процес моделювання інтегральних оцінок та методику рангового рейтингування; режими функціонування підприємства та стадії формування внутрішнього рейтингу підприємства. Обґрунтовано, що методичний підхід та процес моделювання інтегрального показника «фінансової стійкості ЕМВПП» є універсальними для «великих промислових підприємств» – «великих платників податків» будь-якої галузі.

8. Систематизовано заходи з удосконалення податкової підсистеми ЕМВПП, в основу яких покладено механізм податкового контролінгу; процес упорядкування законодавчих норм, що спрямовані на оптимізацію моделі оподаткування прибутку, моделі солідарної відповідальності платників податків, регулювання трансфертного ціноутворення, забезпечення професійного підходу у веденні бізнесу; обов'язковість виконання на законодавчому рівні принципу стабільності податкового законодавства шляхом введення мораторію на внесення змін до Податкового кодексу України на визначений період.

9. Розроблено модель еколого-економічного розвитку ЕМВПП в контексті фінансової безпеки, яка складається з організаційно-правової складової, техніко-економічної складової та соціально-економічної складової і зорієнтована на розробку Національної екологічної довгострокової стратегії України на період до 2040 р. та зорієнтована на підвищення ефективності функціонування ЕМВПП через консолідацію капіталу, що є обов'язковою складовою ЕМВПП.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Попова А.О. Функція екологічних податків у державному механізмі забезпечення сталого розвитку економіки. *Екологічний вектор модернізації економіки та освіти – європейський контент сталого розвитку регіонів : монографія. За заг. редакцією д.е.н., проф. Метеленко Н.Г. Запорізька державна інженерна академія. 2016. С. 237–244. (25,3 друк. арк.; особистий внесок автора: досліджені питання динаміки екологічних платежів – 0,39 друк. арк.).*

2. Попова А.О. Актуалізація законодавчого регулювання податкових відносин з суб'єктами господарювання в сучасних умовах. *Сучасні тенденції та перспективи формування нової траєкторії україно-польського співробітництва в умовах євроінтеграції : монографія. Заг. редакція д.е.н., проф. Метеленко Н., Макушинська Г. Запорізька державна інженерна академія. 2018. С. 370–376. (38,46 друк. арк., особистий внесок автора: проведений аналіз окремих норм податкового законодавства – 0,45 друк. арк.).*

Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, та в наукових періодичних виданнях іноземних держав:

3. Попова А.О. Етимологія категорії «економічний механізм промислового підприємства». *Економічний вісник Державного вищого навчального закладу Національний гірничий університет. 2013. № 4 (44). С. 92–96. (0,5 друк. арк.).*

4. Метеленко Н.Г., Попова А.О. Проблеми адміністрування ресурсних платежів та техніко-технологічного забезпечення платників екологічних податків у промисловості. *Науково-виробничий журнал Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2014. № 4 (79). С. 34–38. (0,54 друк. арк., особистий внесок автора: досліджені проблемні питання справляння ресурсних платежів – 0,24 друк. арк.).*

5. Попова А.О. Сучасний стан, проблеми та напрямки розвитку машинобудування в фінансово-економічному механізмі України. *«Держава та регіони» Класичного приватного університету, серія «Економіка та підприємництво». 2015. № 1 (82). С. 54–61. (0,63 друк. арк.).*

6. Попова А.О. Організаційні аспекти управління промисловим підприємством з системних позицій. *«Ефективна економіка» Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua> (0,64 друк. арк.).*

7. Попова А.О. Законодавчі та нормативно-правові аспекти регулювання діяльності суб'єктів господарювання – великих машинобудівних підприємств. *Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 32. С. 202 – 206. (0,56 друк. арк.) (Index Copernicus).*

8. Попова А.О. Визначальні складові економічного механізму великого промислового підприємства, як передумова його сталого функціонування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. Вип. 19. Ч.1. С. 170 – 174. (0,56 друк. арк.) (Index Copernicus).*

9. Попова А.О. Моніторинг стану фінансово-економічної безпеки України. *Вісник Запорізького національного університету, серія «Економічні науки». 2019. Вип. 1 (41). С. 132–138. (0,69 друк. арк.).*

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Попова А.О. Концептуальні підходи до трактування економічного механізму підприємства. *Формування механізмів управління якістю та*

підвищення конкурентоспроможності підприємств : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Дніпропетровськ, 27 бер. 2014). Дніпропетровськ, 2014. С. 227–231. (0,26 друк. арк.).

11. Попова А.О. Стратегічні напрями розвитку машинобудування у фінансово-економічному механізмі країни. *Україна – Польща: діалог культур в контексті євроінтеграції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 25-27 вер. 2014). Запоріжжя, 2014. Т. 1. С. 233–235. (0,15 друк. арк.).

12. Попова А.О. Проблеми української системи оподаткування відносно доходів громадян в умовах євроінтеграції. *Суспільство, релігія, культура, наука, техніка, освіта, економіка в умовах новітніх глобальних викликів для України і Польщі* : матеріали Міжнар. практ. конф. (Запоріжжя, 21-23 вер. 2017). Запоріжжя, 2017. С. 118–121. (0,2 друк. арк.).

13. Попова А.О. Актуальні проблеми підготовки студентів з напрямку «Облік і оподаткування» до професійної діяльності в умовах мінливого законодавства. *Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 21 квіт. 2017). Ужгород, 2017. С. 450–453. (0,21 друк. арк.).

14. Попова А.О. До питань фінансово-економічної безпеки України. *Удосконалення обліку, контролю, аудиту та оподаткування в сучасних умовах інтеграційних процесів у світовій економіці* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 18-19 квіт. 2018). Ужгород, 2018. С. 437-439. (0,14 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Попова А.О. Управління економічним механізмом великого промислового підприємства в контексті фінансової безпеки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2019.

У роботі набули розвитку теоретичні основи управління підприємствами як соціально і економічно відповідальними одиницями ринкової економіки та розвинуто сутність понять «велике підприємство» та «великий платник податків», «економічний механізм великого промислового підприємства». Систематизовано складові та обґрунтовано структурно-логічну модель економічного механізму великого промислового підприємства. Визначено принципи ефективного функціонування ЕМВПП, методологічні аспекти та етапи реалізації Концепції управління ЕМВПП в контексті фінансової безпеки.

Встановлено взаємозв'язок чинників впливу на ЕМВПП шляхом моніторингу стану і тенденцій розвитку економіки України, багатопараметричного аналізу промисловості. Удосконалено методичний підхід до управління ЕМВПП за складовою фінансової безпеки. Розроблено структурно-логічну послідовність реалізації методики управління ЕМВПП за складовою фінансової безпеки, яка базується на моделюванні інтегрального показника «фінансової стійкості ЕМВПП». Систематизовано заходи з

удосконалення податкової підсистеми ЕМВПП. Побудовано еколого-економічну модель розвитку ЕМВПП в контексті фінансової безпеки, яка орієнтована на розробку Національної екологічної довгострокової стратегії України на період до 2040 р.

Ключові слова: велике підприємство, фінансова безпека, рейтингова оцінка, інтегральний показник, екологізація, податкова підсистема, консолідація капіталу.

АННОТАЦИЯ

Попова А.А. Управление экономическим механизмом крупного промышленного предприятия в контексте финансовой безопасности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Классический частный университет, Запорожье, 2019.

В работе раскрыта сущность и содержание понятий «крупное предприятие» и «крупный плательщик налогов». Исследована понятийная сущность категории «экономический механизм крупного промышленного предприятия» (далее ЭМКПП), который рассматривается как система. Определены теоретические и методические основы построения ЭМКПП, обоснованы и структурированы его системные признаки. Конструкция ЭМКПП дополнена неотъемлемыми стратегическими составляющими: экономическая диагностика, механизм консолидации капитала, налоговая подсистема, которая взаимодействует с подсистемами обеспечения и функциональными подсистемами. Получили развитие методологические основы реализации концепции управления ЭМКПП в контексте финансовой безопасности, которые включают организационно-управленческую составляющую, ориентируются на раскрытие целостности его объектов и механизмов, включают два блока базовых управленческих принципов.

Проведен мониторинг состояния и тенденций экономики, идентифицированы предпосылки и последствия деградации промышленности в Украине. Выполнен многопараметрический анализ промышленности в контексте финансовой безопасности. Получил развитие механизм оценивания финансово-экономической безопасности промышленности Украины, который основан на принципах репрезентативности и достоверности.

Разработан универсальный подход к управлению ЭМКПП, который основан на принципах максимальной информативности и допустимой мультиколениарности и является универсальным для крупных промышленных предприятий любой отрасли. Выполнено моделирование интегрального показателя «финансовой устойчивости ЭМКПП».

Разработан научно-организационный подход к систематизации мероприятий по совершенствованию налоговой подсистемы ЭМКПП, который учитывает соблюдение на законодательном уровне принципа стабильности

налогового законодательства. Разработан научно-практический подход к построению эколого-экономической модели развития ЭМКП в контексте финансовой безопасности, которая ориентирована на разработку Национальной экологической долгосрочной стратегии Украины на период до 2040 г.

Ключевые слова: крупное предприятие, финансовая безопасность, рейтинговая оценка, интегральный показатель, экологизация, налоговая подсистема, консолидация капитала.

ANNOTATION

Popova A.O. Management of the economic mechanism of a large industrial enterprise in the context of financial security. - Manuscript copyright.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.04 - Economics and Management of Enterprises (by economic activities). - Classic Private University, Zaporozhye, 2019.

The theoretical foundations of enterprise management as socially and economically responsible units of a market economy have been developed, and the essence of the "large enterprise," "large taxpayer," "economic mechanism of large industrial enterprise" concepts have been developed. The components of the economic mechanism of a large industrial enterprise have been systematized, and its structural-logical model has been justified. The principles of effective functioning of the economic mechanism of a large industrial enterprise, methodological aspects and stages of implementation of the Concept of management of the economic mechanism of a large industrial enterprise in the context of financial security have been determined.

The interrelation of factors of influence on the economic mechanism of a large industrial enterprise has been established by monitoring the state and tendencies of the Ukrainian economy development and multi-parameter analysis of the industry. The methodological approach to the management of the economic mechanism of a large industrial enterprise with a financial security component has been improved. Based on the modeling of the integral indicator of "financial stability of the economic mechanism of a large industrial enterprise" the structural and logical sequence of the implementation of the methodology of managing the economic mechanism of a large industrial enterprise by the component of financial security has been developed. Measures to improve the tax subsystem of the economic mechanism of a large industrial enterprise have been systematized. With the focus on the development of the National Environmental Long-term Strategy of Ukraine for the period up to 2040 an ecological and economic model of the development of the economic mechanism of a large industrial enterprise in the context of financial security has been created.

Keywords: large enterprise, financial security, rating, integral indicator, greening, tax subsystem, capital consolidation.

ПОПОВА АЛЛА ОЛЕКСАНДРІВНА

**УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ МЕХАНІЗМОМ ВЕЛИКОГО
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 11.11.2019

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк різнографний. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 пр. Зам. № 49-19.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008 р.